



RUDOLF RODEN
Život v napětí a míru



RUDOLF RODEN
Život v napětí a míru

Praha 2007

© Rudolf Roden, 2007

© Nakladatelství P3K, 2007, 2011

ISBN 978-80-903584-5-4 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-87186-10-7 (e-kniha pdf)

ČEKÁM

Čekání je zvláštní pocit. Často vzbuzuje nechuť, odpor, ale i naději. Jsou to asi stále zbytky kojené nedečkavosti: „Tak co je? Kde je ten prs, nebo když to musí být, flaška?“ Porodil jsem za své všeobecné praxe stovky dětí a stále si nejsem jist, že ti předporozenci na to až tak čekali. Radostné očekávání se týkalo rodičů, hlavně matky, že má to čekání za sebou.

Zasvěcené hlavy tvrdí, že se mimino cpe ven samo, ale já to považuji za pustou teorii.

Mně spíš připadalo, že když se tu konečně ocitlo, bylo to sakramentské překvapení.

„Co je? Kde to jsem? To jsem nečekalo!“ Z toho se vzpamatováváme celý život a často bychom se rádi do matky aspoň symbolicky vrátili.

Čekáme a bojíme se. Tenhle pocit v nás zůstane zakořeněný, protože od dětství jsme na něco čekali: vůbec ne vždycky dobroty, ale co se stane, když mám zase plné gatě a mokré prostěradlo. Moje matka nebyla vůbec přísná a já zase nebyl takový spratek. Každoročně se se mnou vypravila na Karlák do proutkařského obchodu pana Kozy,

kde jsme ceremoniálně vybrali novou rákosku - ta stará, co jsme měli doma, už asi zpuchřela. Abych věděl, co mě čeká, kdyby... Vážně si nepamatuji, že by ji kdy použila. Paměť ale bývá krátká a selektivní. Bylo mi tak kolem šesti.

Jistě jste se už ptali sami sebe: Proč tu trčím jako vůl a čekám? Čekat se musíme naučit. Většina z nás není vůbec trpělivá, proto za tím musí něco vězet. Čekání není nic příjemného a valnou většinou je spojeno s pocity promrhaného času, ztrátou trpělivosti, dobré vůle a důstojnosti. Proč tu vlastně ještě čekám? Na tohle stvoření, které mi dalo už tolikrát zabrat? Čekám a snažím se překonat svoji nedočkavost. A bojím se, co se stane, když nepřijde.

Byli jsme banda malých kluků a prováděli jsme v rámci své neomezené fantazie někdy nehorázně syčárny. Pak jsme jako indiáni při potlachu seděli, dívali se na to, co jsme vyvedli, a báli se. Čekali jsme, co se stane: tohle neprojde. Ale jako malý dav jsme už plánovali, co bude to příští, co to unese - o následcích jsme nepřemýšleli.

Pod českou dětskou nemocnicí, tehdy Na Šančích, byla kolem Botiče vyprahlá suchá tráva. Stačilo škrtnout sirkou a byl to neuvěřitelný pohled. A hned nám došlo: co jsme to vymňoukli? Snažili jsme se to nějak ze všech dostupných stran uhasit, ale nešlo to.

Tak jsme seděli v klubíčku, děsně se báli a čekali. Přijeli hasiči z Prahy, Nuslí a Vršovic a my

jim opravdu pomáhali hasit. To nás spasilo, jednak jsme nedostali na prdel, což jsme samozřejmě čekali, a jednak nás nikdo nenahlásil ve škole, což jsme čekali také.

Bylo mi necelých šestnáct, když jsem se, už přesně nevím jak, seznámil s Dunkou - hezkým, dlouhonohým děvčetem s velikanánskýma modrýma očima.

Bylo to už za Hitlera a já patřil k nevyvolené rase, a aby nenastaly žádné zbytečné komplikace, dávali jsme si rande na Vyšehradě, u velikánů. Vlastně i z bezpečnostních důvodů vzhledem k různým, vůči mně omezovacím nařízením.

Snad právě tohle ji přitahovalo. Pochybuji, že by to už tehdy byl můj genius, a do krásy jsem teprve dorůstal. Dunka bydlela až někde u Loun a jezdila za mnou vlakem a elektrikou. Trpělivě, někdy i pár hodin na mě čekala, protože její spojení nebylo vždycky pravidelné. Nevadilo jí, že jsem o půl hlavy menší. Drželi jsem se za ruce, ona šla po ulici a já po chodníku, a tak se to vyrovnalo. Smáli jsem se sami sobě, tím ještě nějak volným smíchem a proslulí velikáni nám jistě přitakávali. Když jsme se viděli naposledy, Dunka mi řekla: „Čekám. Na tebe. Až tohle peklo jednou přejde.“

Pár měsíců poté, co jsme se vrátili s Evou z lágrů, jsme šli na čaj o páté tancovat do kavárny Vltava. Tam jsem potkal Dunku. Po těch šesti letech jsme prohodili pár vlídných slov. Byla vdaná, nevím, jak šťastně, a měla dvě děti.

Čekám: netrpělivě. Protože už vím, že tihle matematictí nebo fyzictí moulové, od kterých by jeden čekal superpřesnost, ji v sobě nemají. Asi právě proto šli do exaktních oborů, aby se pro ně tu nedůležitou uvolněnost odnaučili.

Počekaj a rozmysli si to, pořádně!

Asi tak jako čerstvě promovaní doktoři, kteří se hned specializují v psychiatrii, protože si myslí, že se tím nějaké své duševní úchytky zbaví. Jsou to lidé, kteří ať dělají, co dělají, vždycky si najdou nějakou záminku, aby přišli pozdě. Není to prostě v nich. Svět, snad tím míní ty ostatní, počká.

Čeká už miliony let. Taky možná, že dosud na ně vždycky čekali a počkali a jenom párkrát z toho byl malér. Jen tak tak jsem vyhnul starému Freudovi, který by to bez zábran vysvětlil souloží, a to už v době, kdy lidé ze sebe nebyli schopni ani vymáčkout ponětí o sexu.

Oproti těmto vědcům jsem já zbytečně fanoušek času. Právě jsme byli k jednomu z nich pozváni na večeři. Na půl osmou večer, což je i vzhledem k mému návyku časně vstávat pro můj nejspíš nearistokratický, ale hladový žaludek zátěž sama o sobě. Naivně si říkám, že půl osmé je půl osmé. Nepochopil jsem nebo jsem nechtěl vnímat, že v takových případech je tak půlhodinka něco jako akademická čtvrt hodinka, tedy čas, aby se studenti a profesori dostali z budovy do budovy.

Čekáme a já ještě jednou zvoním. Udýchaná paní domu nám přišla otevřít. Ve spodním prádle: konečně jsem její lékař a nic mě nemá překvapit.

„Ježíš - vy už jste tady? Já vás opravdu ještě nečekala!“

Zkrátka čekání se člověk musí naučit: dochvilnost se pak snad dostaví, když jsme už získali nějakou zkušenost, jak překonat nedočkavost a očekávání.

Nenamáhejte se vykládat, že přesnost je vlastností králů. Ti nechávali své podřízené - co už jsou oni, ti mnou uvolnění chuligáni - čekat.

Nečekej zázraky, přesnost, dochvilnost, dokonalost a moc a moc jiného. Věř, těš se a netřes se strachy, co bude příště. Počkej a snad se dočkáš. Není to vždycky snadné.

Čekáme.

Na signál, který má přijít z mužského lágru. Je nás jenom několik, máme rozdělené funkce a musíme nějak strhnout zbytek ostatních. Máme jenom pár revolverů a tři pušky, propašované z tábora, ironicky nazývaného „Kanada“, kde se třídily věci z přijíždějících transportů.

Napřed zastřelíme hlídky na strážních věžích kolem lágru, které jsou už trochu podřezané a připravené ke svalení, zapálíme současně všechny dřevěné bloky - na to máme kyblíky s benzínem už připravené, a za úporného řevu vyrazíme.

Budeme střílet do - jak doufáme - překvapených esesáků, vezmeme si jejich zbraně a poženeme se ven. Kolik z nás to vůbec přežije, je nám jedno. Každopádně víc, než když budeme čekat, až nás všechny pošlou do plynu.

Čekáme.

Zachovat se Denisovi bylo něco. Byl to můj narcisistický profesor neurologie na kanadské univerzitě. Domáhal se perfektnosti. Lidé jako on většinou vytácejí nejenom okolí, ale i sebe. Takže člověk neví, co čekat.

Denis byl světová autorita na epilepsii - padoucnici. Při závěrečné zkoušce, která patřila k důležité části zkoušky z celé interní medicíny, nám rozdal zkušební sešitky a měl k nám krátkou řeč:

„Popište epileptický záchvat co nejvýstižněji a k věci. Čím to bude rozsáhlejší, tím horší. Nebudu číst nic nad deset stránek!“

Já jsem se učil tak, že jsem prošel danou látku, pak jsem ji zhustil a snažil jsem se z toho udělat buď výraz nebo nějaké heslo z počátečních písmen. Pro žádaný úkol to znělo takto (anglicky se to dokonce rýmuje):

*The aura, the cry,
the faint, the fit,
the tonus, the clonus,
the piss and the shit.*

Volně překládám:

*Předtucha, výkřik,
mdloba, záchvat,
ztuhlost, křeče v rytmu,
chcanky a sračky.*

Trvalo mi asi pět minut, než jsem to napsal, došel ke katedře, položil to před Denise a vyšel na

chodbu. Přešlapuji sem tam a čekám. V té době jsem ještě kouřil - zapálil jsem si tedy cigaretu a čekám. Doufám, že jsem to tím prisprostlým závěrem a vůbec stručností nezkazil.

Pár minut nato Denis vyrazil ze zkušebny, kde nechal nehlídanou třídu. Doslova mě objal: „Geniální, naprosto geniální!“

Denis můj výplod publikoval pod mým jménem v neurologickém časopise.

Čekám.

Trpělivě a nevdá mi to, naopak je to úchvatný pocit. Nevím, zda mi to dala matka příroda do vínku, nebo zda jsem se čekat naučil. Čekám, až ucítím takové to chvění a zvýšené tempo dýchání i pohybu. Pevné objetí a slabounký vzdech. Současně mi někdy procházejí hlavou absurdní, nepropojené myšlenky. Všechno je v téhle situaci přípustné. Konečně, už, teď, protáhnout to co nejdéle, dočkat se a ocitnout se spolu v Nirváně...

Stalo se vám, že jste měli plně naložený vozík s nákupem v nějaké velké samoobsluze a najednou před vámi fronta u pokladny až za roh? Čekat? Co vás napadá. Na to jsem už moc starý. Klidně od toho odejdu - oni si to sami roztrídí.

Držím už kliku na odchodu. To jste jistě také zažili. Jedno z mých dětí nebo ta moje najednou začne něco hledat nebo potřebovat. Připadá mi trochu jako nějaké zvířátko, které začne pobíhat dokola a vrtět se, než se uloží.

„No, co hledám: šátek, rukavice, ten malý deštník. No a co - chci si ještě dát rouge! Musím se ještě vyčůrat! Musím ti všechno hlásit?“

Tak čekám.

Někdy, když si výjimečně přečtu, co jsem zrovna dopsal, mám pocit, že jsem popsal takové sladkokyselé, snad životní okurky. Veliké tak akorát do pusy, které selka na trhu vytáhla, jak byly naložené, přímo ze sudu. Tady nejsou k dostání. Jenom takové jejich parodie ve skleněných nádobách. Ale to není ono. Snad mi také to polotrpké vyprávění projde.

Čekám.

„Stačila jsem doběhnout do sklepa. Snad mě v tom šeru mezi haldama zřícenin neviděli. Chvilí trvalo, než jsem se rozkoukala. Trochu světla prolínalo shora po straně mezi mřížkami a já začala rozpoznávat vyděšené obličejy Ómy, matky a Johana.“

Ilsa, která se dosud trochu rytmicky vrtěla na gauči, ztichla. Uběhlo jen půl hodiny naší schůzky a já pochopitelně čekám. S analýzou jsme začali před dvěma měsíci a od předposledního setkání je Ilsa v úporných vzpomínkách. Píše se rok 1975.

Dovedu si časově přesně umístit její situaci. Německo se svíjelo ve smrtelných křečích. Kdo také jiný, tak sebejistý jako šílenec - ať je pro to jakékoliv vysvětlení - by si troufal opakovat zničující válku proti všem po pouhých dvaceti letech?

Někdy to trvá léta, než ze sebe, často náhodně při nějakém přeréknutí, pacient vyklopí něco, co buď vědomě nebo spíš podvědomě utajoval nebo co mu do té doby nedošlo.

Význam takové asociace je vlastně dvousečný, podle toho, jak na to nahlížíme. Ulehčíme pacien-

tovi život tím, že si objasní něco, co mu zmizelo v podvědomí, nebo sám sobě něco konečně přizná, čímž se mu uleví a zahájí tím jinou, účinnější životní kapitolu? Co když se tím vydolovalo něco, co ho chránilo před bolestí, nenahraditelnou ztrátou, zklamáním nebo srovnáváním?

Často si myslím, oč to má kněz-zpovědník jednodušší. Viník si jde ulehčit tím, že se přiznává a kaje. Rozdíl proti analýze spočívá v tom, že hříšník si je vědom své viny, pokud ji z něj nějaký zkušený velebný otec nevyloodil. Vina mu je pak vyčtena, je pokárán patřičným údělem, dostane příslušné pokání v podobě náboženských úkonů, za které mu bude odpuštěno. Tím se očistil a může svůj hřích vypustit z hlavy.

Zase tak jednoduše převážná většina lidských duší nefunguje. Opakovaně poslouchám znovu a znovu se vracející zážitky a s nimi spojené myšlenky. Ta vnitřní síla je svědomí, i když projde odpuštěním podloženým vírou nebo případně unikne trestnímu uspořádání naší společnosti.

Co už o Ilse vím: Narodila se koncem dvacátých let ve Frankfurtu nad Odrou, dost velikém městě východně od Berlína. Tam žila její rodina složená z otce architekta, který narukoval do války hned v roce 1939. Dále matky, čtyřicetileté učitelky, pak babičky, které Ilsa říká Óma (z německé zdobně-liny), a dvanáctiletého bratra Johana.

Ještě před deseti dny chodila šestnáctiletá Ilsa dopoledne do gymnázia a odpoledne připravovala obvazy pro raněné. Nosila také na haldy těžké

dlaždicové kameny a různá prkna, vytrhaná z nepoužívaných skladišť, z nichž tam staří muži, povolání do vojenské služby, stavěli barikády, které měly sloužit jako překážky proti tankům. Dnes přescočila nějaké údobí a její rodné město už obsadil ruský předvoj.

„Ale za mnou se ozývalo pár výstřelů, nějaké výkřiky povelů, zřejmě ruských vojáků. Ve sklepech je ještě pár sousedů, vlastně všechno ženy, až na starého pana Guseho a Fritsche a bratra Johana. Opíráme se o dveře a doufáme, že je přehlédnou. Pak rány, bušení, pár výstřelů a povel v dobré němčině:

„Okamžitě otevřte a odložte všechny zbraně, jinak vás postrlíme!“

Ilsa zase na chvíli ztichla. To, že používá střídavě minulý a přítomný čas, není nic neobvyklého.

„Co následovalo, nechcete snad ani slyšet.“

Nerad podotýkám: „Jedině když sama nechcete.“

„Kulhavý pan Fritsch nás odstrčil a otevřel. Dovnitř se vrhlo šest vojáků, pár si svítilo silnými baterkami a jiní měli namířené pušky. Jeden hned srazil pěstí Johana, který se snažil proklouznout ven a už byl skoro u dveří, kde stál jejich velitel, nějaký důstojník. Ten něco zavelel a současně docela prudce odstrčil jednoho z vojáků, který se na mě vrhal. Stačila jsem se pootočít a viděla jsem i v tom šeru oba staré pány ležet jednoho přes druhého v koutě, dva vojáci strhli z Omy a paní